

INTERNETES MÉMEK A FOGYASZTÓK KÉPTÁRÁBAN: EGY KIÁLLÍTÁS MÉMEI

*Mitev Ariel – Horváth Dóra*¹

ariel.mitev@uni-corvinus.hu – dorahorvath.unicorvinus@gmail.com

Absztrakt

Bár az internetes mémekre növekvő tudományos érdeklődés irányul, mégis csak kevés kutatás foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy az internet közönsége hogyan használja és értelmezi az internetes mémeket. Érzékelve ezt a hiányt, egy kísérleti kutatás keretében arra vállalkoztunk, hogy fiatalok körében feltárjuk az internetes mémekkel kapcsolatos attitűdöket és használati módokat. Kutatásunk 95 olyan egyetemistára terjedt ki, akik mindennapos, rutinos internetezők. Először arra kértük őket, hogy idézzenek fel internetes mémeket és jellemezzék őket, majd azt kértük, hogy a mémekből állítsanak össze egy kiállítási galériát. A kiállítást itt persze analógiaként vagy metaforaként kell érteni, mint olyan módszert, amelynek alkalmazásával megragadhatók az internetes mémekkel kapcsolatos attitűdök. Azért választottuk ezt a szokatlan eljárást, mert egyébként meglehetősen nehéz kimutatni az internetes mémek hatását. A virtuális kiállítás analógiájával a vizsgálatban közreműködő egyetemistákat ki lehetett mozdtatni a passzív nézelődő szerepéből és át lehetett léptetni egy aktív kiállításszervezői, kurátori szerepbe, ami egy beleélőbb és tudatosabb viselkedésre indíthatta őket az internetes mémek vonatkozásában. Végezetül mintegy kiteljesítve a kiállítás analógiát, kutatásunk eredményét úgy jelentettük meg, illetve foglaltuk össze, hogy az egyetemisták által kiválasztott internetes mémeket és jellemzéseiket összekapcsoltuk Muszorgszkij híres zenei művének, Az egy kiállítás képeinek darabjaival.

Kulcsszavak

internetes mémek, posztmodern, kiállítás

Abstract

Although Internet memes attract growing scientific attention, little research work is focused on the question how they are used and interpreted by the public of the internet. Considering this insufficiency, we made a pilot study in order to describe how young adults reflect and use internet memes. Ninety-five university students using internet as an everyday routine were involved in the study. First, we asked them to recall and characterize their favourite memes, then we asked them to build an exhibition gallery from the selected memes. Of course, exhibition is to be understood here as a virtual one, actually an analogy or metaphor applied as a

¹ Budapesti Corvinus Egyetem, Marketing és Média Intézet

special method of apprehending attitudes toward internet memes. We have chosen this unusual method because the impact of internet memes is not easy to record. By the analogy of building and guiding a virtual exhibition, the participating students were urged to leave the passive audience status and enter an active curator status. This role change resulted in a more engaging and conscious reflection of internet memes. Finally, strengthening the analogy of exhibition, we summarized and enlightened the results of our study by connecting the selected internet memes with the famous music work of Mussorgsky: Pictures at an Exhibition.

Keywords

internet memes, postmodern, exhibition

* * *

Képtárak és mémtárak

Képtárak: összezárnak, átölelnek, nem engednek. Képtárak vesznek körül, ha kinyitjuk a Facebookot: önmagukat mémelő felhasználók árasztják el a galériát. Fel sem kell állnunk a fotelből és máris részesei lehetünk egy olyan kiállításnak, amelyet ismerőseink szerkesztettek: FB user a kutyájával, FB user a barátaival, FB user kedvenc épületegyüttesével. Egy-egy képet a közönség dübörgő like-orkánja kíséri. Tematikus kiállítás ez, amely az ismerősökről vagy az általuk fontosnak ítélt tartalmakból áll elő, és ehhez csupán a közösségi oldalak folyosóin kell ujjaink segítségével végig gyalogolnunk. A felhasználó vagy a főszereplője vagy pedig a kerete lesz azoknak a képeknek, amelyeket posztol; tehát vagy olyan mém, amelynél az állandó elemet saját maga jelenti, vagy pedig olyan, amely az ő neve alatt jelenik meg, esetleg gondolatokat kapcsol hozzá. Kincstár ez vagy csupán képek kusza raktára? Gombrich (1994) úgy véli, hogy míg a kincstár ritka tárgyak gyűjtőhelye, addig a raktár egy olyan semleges hely, melynek tágas helységeiben minden elfér, amit odavisznek (vagy adott esetben a felhasználók feltöltenek).

Mindenkiből lehet szerkesztő, alkotó. A posztmodern fogyasztó már bele szeretne szólni, maga szeretné kialakítani azt a felületet, amelyet befogad, jóval interaktívabb módon, mint ahogy eddig tette.

A mémekben a valóságból kiragadott szereplők, sztárok, helyzetek, tárgyak az online felületeken új életre kelnek és kelhetnek, egyre jobban elszakadva eredeti kontextusuktól. A befogadók agyában a spontán asszociációs láncot alkotó illusztrációk sorozata elemi erővel, de pusztán benyomásként, impresszióként, vagyis különösebb nyom nélkül száguld át, és a láng pár perc múlva ki is alszik. Az élmény újra és újra átélhető, felszínes benyomás, semmi több. Képkavalkád ez, a kiragadott pillanatok és odavetett mondatok örvénylő karneválja, amelyhez a közönség maga is hozzá tehet, vagy a meglévőkből szemezgethet és tovább küldhet. A posztmodern képtárakban azonban már nem a látogató keresi fel a galériát, hanem a képek a befogadót.

Mémek az interneten

Manapság a megosztott információ jelentős részben inkább kép, video, mintsem verbális szöveg. Ugy tűnhet, mintha visszatérnénk a korai középkorba, amikor az írástudatlan emberek számára a templomi freskók jelentették a közös tartalmat (diskurzust és narratívát). De míg az Írás tartalmi viszonylag stabilak maradtak kétezer éven át (eltekintve a hitvitáktól) és jelen vannak mindennapjainkban is, a mai kor közös tartalmi közül kevés éri meg a holnapot. Azok a tartalmak azonban, amelyek hosszabb távon fennmaradnak, gyorsan terjednek és nagy

népszerűséget érhetnek el. Dawkins (1986: 241) szerint a mémek a kulturális átadás vagy az imitáció egységeként segítik az örökítést: „A mém lehet egy dallam, egy gondolat, egy jelszó, ruhadivat, edények készítésének vagy boltívek építésének módja”. Hofstadter (1983: 18) szerint a mémek a génekhez hasonlóan hajlamosak variálódni és torzulni. A mémek különféle változatai egyrészt egymással, másrészt pedig más mémekkel is versenyeznek a figyelmünkért, a fejünkben elfoglalt helyért és az információfeldolgozásra szánt időmennyiségért.

A memetika az elmúlt évtizedben egy gyakorlati használatból bővült: megszülettek az internetes mémek, amelyek rendkívüli népszerűsége miatt a jövő fogyasztói egymás közötti társalgásában központi elemmé váltak. (Horváth és tsai 2014) Az eredeti, a darwini evolúcióelméleten alapuló dawkinsi mém-fogalom igen nagy jelentésbővüléssel ment keresztül, és mostanra eljutott az interneten folklórszerűen terjedő, gyakorlatilag bármilyen jellegű képes-szöveges-hangos tartalom általános definíciójáig. Az internetes mém úgy határozható meg, mint "az interneten folklórszerűen terjedő, gyakran önkéntelen forrásból származó, egy közösség számára közös háttérjelentéssel bíró, ikonikus képes-szöveges-hangos tartalom módosításon átesett, de közös tulajdonságokkal bíró variánsai." (Csordás 2015)

Az internetes mémekre jellemző a szóbeliségben tetten érhető pletykahatás, az aktualitás, az azonnali reakció a történésekre. Az internetes mém olyan jelenség, fogalom, szöveg, kép vagy kép-szöveg kapcsolat, amely az interneten divatszerűen terjed; tartalma vicc, pletyka, kép, weboldal, hivatkozás, (ál)hír is lehet. Mindezeknek közös jellemzője a gyors, interneten való terjedés. A közösségi médiában (főképpen a Facebookon) a Like 'tetszik' gombbal szinte bármely tartalmat meg lehet jelölni, illetve mások idővonalán, valamely oldalon vagy csoportban a Share 'megoszt' gombbal meg lehet osztani. A lájkolt/megosztott tartalmat az ismerősök is látják, az ő idővonalukon is megjelenik, ily módon terjednek ezek a tartalmak. Önálló mémgyűjtő, saját közösséggel rendelkező oldalak is létrejöttek (pl. 9gag.com, knowyourmeme.com, memebase.cheezburger.com, demotivation.us). Az internetes mémek változatlanul vagy kisebb-nagyobb változtatásokkal akár évekig is keringhetnek az interneten, ám legtöbbjük élete csupán néhány hétig, legfeljebb hónapig tart. (Horváth és tsai 2013)

Dawkins (2013) szerint az internetes mém az eredeti ötlet eltérítése, vagyis a változás a véletlenszerű mutálódással szemben ebben az esetben teljesen tudatosan végzett emberi tevékenység eredménye. Az internetes mémek a részvételi kultúra termékei (Jenkins 2009), ahol a fogyasztók nem passzív, hanem aktív részesei a kultúraalkotásnak, és könnyedén megoszthatják saját ötleteiket vagy tovább küldhetik és támogathatják másokét.

A népi nevetéskultúra vizuális sűrítése: középkori és posztmodern karnevál

A közösségi tereket a középkorban templomok és vásárok jelentették. Míg az egyházi szertartások kötött szimbólumrendszerrel definiáltak, addig a vásárokon ennek már csak egy mémelt és fejtetőre állított, a népi nevetéskultúra által kifacsart, az egyház által tiltott állapota jelenik meg. „A vásári jelenségek a világ egységes, nem hivatalos szemléletét jelenítik meg, amelynek sem hangvételt (a nevetés), sem tartalmát (az anyagi-testi „lent”-et) nem hagyja jóvá a hivatalosság.” (Bahtyin 2002: 212)

Az internetes mémek gyökerei a népi nevetéskultúrában keresendők (részben legalábbis), azonban az internetes mémek középkori testvéreikhez képest rendkívül gyorsan terjednek és korunk felgyorsult világában fogyasztásuk is felpörög, a megragadott pillanatok átélése új formák megjelenését kívánja meg, amely magán hordozza a gyors terjedés és kipukkanás jellegzetességeit. Bahtyin (2002: 12) szerint a népi nevetéskultúrának alapvetően három változata van: a) szertartások, színpadi formák; b) komikus nyelvi alkotások, valamint c) familiáris beszéd. Az internetes mémekben mindhárom forma sűrítésével találkozhatunk. (1. táblázat)

1. táblázat

Népi nevetéskultúra különböző formái és azok sűritése

Típus	Klasszikus forma	Modern forma	Sűrités	Internetes mém példa
<i>szertartások, színpadi formák</i>	karnevál típusú ünnepek, különféle vásári multságok stb.	közösségi események, klippek, filmek	kiragadott képek, képsorok	Bad Luck Brian (tablókép) Harlem Shake (jellegzetes tánc) Balotelli (jellegzetes póz)
<i>komikus nyelvi alkotások</i>	szóbeliek és írásosak, latin vagy nemzeti nyelvűek	angol és magyar nyelvű humor	kiragadott mondatok	Ain't nobody got time for that (interjú mondata)
<i>familiáris vásári beszéd különböző formái</i>	káromkodás, esküdözés, népi hetvenkedés stb.	káromkodás, durva beszéd, lódítás, kifigurázás	kiragadott mondatok	Gordon Ramsay megmondja Bitch please vak komondor

Forrás: saját szerkesztés

Galériaalkotás, mint a kutatás módszere

Fő kutatási kérdésünk az, hogy mit jelentenek a mémek az egyetemisták számára és milyen értelmezéseket tudnak hozzájuk kapcsolni. Kutatásunk szabadon választott mémekkel kapcsolatos rövid fogyasztói narratívák tartalomelemzése alapján készült 2013 tavaszán. Résztvevői a Budapest Corvinus Egyetem harmadéves, marketingkommunikációs tárgyat tanuló hallgatói voltak. Ez egyben a kutatás korlátját is jelenti, mivel csupán a 20-22 éves egyetemista réteget érdeklő mémekről kaptunk áttekintést. A 95 válaszadó összesen 125 különféle mémet említett, de voltak mémek, amelyeket többen is említettek; összesen 281 mém említés történt, vagyis még egy viszonylag homogén réteg esetén is meglehetősen nagy széttöröttség jellemző. A leggyakrabban említett mémeket a 2. táblázat foglalja össze, ahol a mémek rövid leírásai a kutatási alanyok megfogalmazásai alapján készültek. Természetesen nem csupán az említések száma az érdekes, hanem lényeges kutatási kérdés az is, hogy az alanyok milyen jellegzetességeken keresztül ragadják meg a mémeket, valamint az általuk készített mikro-kiállításokból létrehozható valamilyen meta-galéria, és azt milyen szerkezetben célszerű bemutatni.

2. táblázat

A leggyakrabban említett internetes mémek és leírásuk

Mém	Rövid leírás és eredet	Jellegzetességek	Említés
Grumpy Cat (zsémbes macska)	Tardar Sauce nevű, teljesen átlagos arizonai cica, aki vicces kinézetével hatalmas rajongótáborra tett szert az interneten. A lefelé görbülő szájú macskát ábrázoló mémek szarkasztikus életutálatot tükröző feliratokkal jelennek meg.	Arckifejezés (grimasz), cuki macska	26
Hungaro-Mém	Bajusz (hagyományos magyar pödört arcszőrzet) elhelyezése különböző fotókon, illetve igazi betyáros szövegek megfogalmazása.	Bajusz, tájszólás	26
Balotelli beállása	Mario Ballotelli 2012-es EB elődöntőn a németek ellen lőtt gól utáni beállása. A gól után levette a pólóját és megfeszített izmokkal állt egyhelyben.	Testtartás (befeszített póz)	12
One does not simply (walk into Mordor)	A mém eredete a 2001-ben készült Peter Jackson által forgatott Gyűrűk ura – A gyűrű szövetsége című filmben van. A jelenetben a gyűrű elpusztításáról döntenek, melyet a Mordorban található Végzet Hegyébe kell dobni. Erre a lehetetlennek tűnő feladatra reagált Boromir úgy, hogy „One does not simply walk into Mordor”. Akkor használatos, amikor valamilyen nehéz, olykor már-már lehetetlennek tűnő feladatot akarunk elvégezni.	Beállítás és mondat	8
NOT BAD	Obamát lefényképezték, miközben grimaszolt, és ennek a rajzolt változata ez a mém. Meglepett, elismerő arckifejezést ábrázol. A mém meglepő szituációkban, rendkívüli attrakciók végén fordul elő.	Grimasz (rajzolt lett)	7
Gordon Ramsay megmondja	(Gordon Ramsay) jellemző magatartását figurázza ki, aki folyamatosan csúnyán beszél és ordibál az emberekkel. A mém ezt eltűzve, de valóban mutatja be. (Gratulálok, sikerült odaégetni a VIZET!) Az eredeti kontextusban egy tv műsorokból ismert szakács próbálja kihozni a maximumot versenyzőiből. Ehhez gyakran ordibál velük, gúnyolódik rajtuk.	Csípős megjegyzések	7
Bitch Please	Yao Ming, kínai kosarozó arckifejezéséről sajtótájékoztatón készített pillanatfotó, ebből készült a rajz. – B*tch Please! (magyar fordításban: Ugyan már!): a kép univerzálisan kifejezi egy személy nemtörődömségét, lazaságát, illetve mások megkérdőjelezését, túllicítalását.	Arckifejezés (rajzolt)	6
Bad Luck Brian	Egy szerencsétlenül sikerült tablókép egy középiskolás fiúról. Kiválóan alkalmas a saját szerencsétlen történeteid elmesélésére	Arckifejezés	6
You don't say	„Alapja Nicolas Cage arckifejezése, amely az 1988-as „Vampire's Kiss” című filmből való. Az ebből készült későbbi rajzolt grafika, mely idővel még jobban elterjedt, mint az eredeti. Akkor szokás használni, ha valaki egy teljesen egyértelmű dolgot mond, vagy magyaráz, amely már triviális, ennek ellenére tovább mondja.	Arckifejezés (rajzolt)	5
Trollface	A trollkodás, azaz valakiből tréfát űzni. Egy devianArt nevű felhasználó által készített trollkodást megőrkítő képregény MS Painttel készítve. Az egyik legrégebbi mém.	Arckifejezés (rajzolt)	5
Lazy College Senior	Lusta egyetemista: egy éppen sört kortyoló fiatal srác képe az iskolai lustaságot megtestesítő példákkal. A Redditor-on tűnt fel először: „5 perc késés az óráról, kihagyom az egész napot” szöveggel. Egyetemisták könnyen tudnak azonosulni vele.	Arckifejezés és gondolat	5

Kutatásunk résztvevői az alábbi instrukciók alapján állították össze saját galériájukat: *„Képzeld el, hogy mémekről egy virtuális tárlatot kell vezetned, amelyet a korosztályodba tartozók fognak megtekinteni. Mint a virtuális tárlat vezetőjének, az a feladatod, hogy válogass be három olyan memet (és azok változatait), amelyek megtekintését a leginkább javasolnád. A kiválasztott mémnél határozd meg az eredeti kontextust, azt, hogy miért választottad, valamint azt, hogy miben áll szerinted a mém nagyszerűsége!”*

Felvetődhet a kérdés, hogy miért ezzel a technikával vizsgáltuk az internetes mémekkel kapcsolatos interpretációkat? Mivel a mémek felhasználókra gyakorolt hatása nagyon nehezen megfogható, ezért egy olyan módszert kellett találni, amelynél a kutatás alanyai a passzív néző státuszról átkerülnek egy aktívabb, kurátori státuszba. Ezzel a szerepváltoztatással jelentősebb gondolati aktivitás váltható ki, hiszen egyrészt gyűjtőként össze kell válogatni a megfelelő képeket (valamilyen szempontból a számukra legemlékezetesebbeket rakták össze), tárlatvezetőként pedig össze kell kapcsolni a mémeket egymással, ezáltal az értelmezés mélyebb szintjei is elérhetők. A kurátori státusz azért rendkívül lényeges, mert nem azonos az internetes mémeket előállító szereplővel („művésszel”), sem pedig a galériában sétáló (vagy az online platformot passzívan néző) látogatóval. A kurátor feladata az, hogy összeválogassa a kiállításra alkalmas képeket (mémeket), és olyan helyzetet teremtsen, ahol „újfajta olvasatok és új válaszok szülehetnek a kontextussal kapcsolatban.” (Doherty 2012: 310)

Novák (2014) szerint nincs egyetlen múzeumi élmény, mivel a kiállításnál mindenki más útvonalat jár be, ezért más kapcsolódási pontokat talál a képek között, vagyis összességében mindenki mást olvas ki belőle. A kutatásnál az alanyok saját maguk alkották meg saját mini képcsarnokukat, ahol az összekötő szövegeket is nekik kellett meghatározniuk. A 125 különböző mémről aztán összeraktunk egy olyan kiállítást (meta-galériát), amely bemutatja ezek közül a legfontosabbakat.

Kutatói szerep és az eredmények bemutatásának koncepciója

A kutatás során gyakran említett mémek bemutatásánál a bricoleur bőrébe bújunk. A bricoleur az a személy (alkotó), aki a látványt különféle stíluselemekből hordja össze (Hebdige 1988), és mivel a mémek önmagukban is bricolage-ok, ezért a belőlük összeállított galériák a bricolage-ok bricolage-ai lesznek. A művészek (a mémek megalkotói), a gyűjtők (a kutatás alanyai), az archívumban kutatók (ennek a tanulmánynak a szerzői), a szervező, valamint a látogatók (olvasók) is mind-mind részévé válnak a kreatív alkotófolyamatnak, bár a gyűjteményből kiválogatott mémeket, valamint a továbbiakban bemutatott útvonalat e tanulmány szerzői jelölik ki, ezzel kiemelve a kiállítás súlypontjait. Kiss (2012: 28) meglátása szerint „aki aktualizálja az útvonalat, ahol a tárolt dokumentumnak ilyen vagy olyan aspektusa manifestálódik, már részt vesz a kiadásban, mert egy végtelen írás pillanatnyi állapotát rögzíti.”

Creswell (2007) arra bátorítja a kvalitatív kutatókat, hogy az eredményeket célszerű újszerű ötletekkel fűszerezve szokatlan módon bemutatni, ami az olvasókat gondolkodásra készíti. Emiatt valamelyest szakítottunk a klasszikus prezentációs technikákkal, és megkíséreltünk a használt módszertanhoz jobban illeszkedő megoldást találni (Gombrich értelmezésében raktár helyett kincsesládát bemutatni). Kutatási módszerünk egy analógiát hív segítségül, amely a mémeket egy jól követhető és változatos múzeumi séta segítségével kíséri meg visszaadni. A kiállítások alapvetően nem mások, mint a „látogatói tevékenység mentén összeálló szövedékek” (Metz 2012: 258), így a kiállítás során bemutatott képek új jelentésekkel gazdagodnak annak alapján, hogy a máshonnan kiragadott tárgyak milyen kapcsolatot létesítenek egymással. (Novák 2013) Ebben az értelemben döntő jelentőséggel bír az a narratíva, amely a kiállítási térben bontakozik ki. Mémeltük Muszorgszkij zseniális művét, az *Egy*

kiállítás képeit, hogy meg tudjuk állítani a posztmodern információ kavalkád karneválszerű nyüzsgését. Muszorgszkij olyan képeket (és ezzel együtt témákat) fordított a zene nyelvére, amelyek bizonyos értelemben archetipikusnak számítanak.

Azt természetesen nem állítjuk, hogy az eredmények bemutatásának ez az egyetlen lehetséges módja. Csupán egy olyan utazásra invitálunk, amely jól illeszkedik a kutatási módszerhez és a szerzők által szerkesztett struktúra mellett teret hagy az olvasói interpretációknak is.

Egy kiállítás mémei: mémek és Muszorgszkij

Muszorgszkij *Egy kiállítás képei* című művét festő barátjának, Viktor Hartmannak a halála után rendezett kiállítás ihlette. A képek újjászülettek, új értelmet kaptak Muszorgszkij kottái által, így biztosítva örök helyet számukra a zene zegzugos múzeumában. Valaminek az elmúlását egy másik csodás dolog születése váltotta fel, a kiállítás darabjai állandóan befogadhatók. Az általunk bemutatni kívánt mémek eredeti kontextusokból kiragadva újabb és újabb kontextusokban keresnek maguknak új értelemet, általában csak gyorsan múló, tiszavirág életű karriert befutva. Muszorgszkijjal szemben az általunk kiállított képek inkább csak időszakiak, gyorsan kisöprésre kerülnek, rövid, túlbujánzó pompázásukkal egymást oltják és szorítják ki.

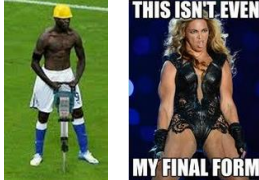

Mielőtt belépnénk a mémek kiállításába, tudnunk kell, hogy ez nem lesz egy egyszerű út (*One does not simply walk...*). A kapuban nem a Gnóm, hanem a morcos macska (*Grumpy cat*) fogad bennünket groteszk ábrázatával. A limoges-i piac kofáit *Gordon Ramsay* szakács ordibálásai és pikírt megjegyzései váltják fel, a kiscsibék tánca helyett pedig *Gangman style* vagy *Harlem shake* típusú táncformációkkal találkozhatunk. Baba Jagát kiüti kunyhójából *Balotelli* vagy *Beyoncé* varázslatos beállása, és a kultúra bejáratát többé már nem a kijevei nagykapu, hanem *hungaro mémekből* emelt bajusz és tájszólás kollekciónak jelenti. (A kiállítás programja a 3. táblázatban látható).

A festő feladata a pillanat sűrítése, olyan pillanatoké, amelyeket aztán a befogadók saját magukban ki tudnak bontani. Ebben a folyamatban nyújtott segítséget a zeneszerző Muszorgszkij, aki zenéjével életre keltette a hangulatokat, zenei dallamvilággal oldotta fel a képek által fogva tartott momentumokat. A mémek jelenetek (filmek, felvételek) és szövegek sűrítése útján állnak elő, hogy ezáltal létrejöjjön a lehető legsűrűbb szöveg és kép (legfeljebb egy mondat, illetve plakátszerűen kimerevített kép vagy karakteres képsor).

3. táblázat

Kiállítási program: párhuzamok Muszorgszkij műve és a feldolgozott mémek között

A kiállítás képei – tételek	A tétel rövid leírása	Mém típus	Mém példa
Séta	A tárlat látogatójának szubjektív érzelmei, haladást és összekötést illusztrál.	Utat, küzdelmet, önmagunk keresését bemutató mémek	<i>One does not simply walk</i> (a kalandor előtt álló kihívások)
Gnóm	Groteszk rajz az esetlenül mozgó törpéről, ahol egyetlen bizarr, vívódást kifejező gesztus tér vissza állandóan.	Groteszk arckifejezés vagy testtartás, mely magának a mémnek a védjegye	<i>Grumpy cat</i> (morcos macska) <i>Trollface</i> (provoktív groteszk arc)
Az ódon kastély (trubadúr)	Ttrubadúr szerenádja az olasz várkastély alatt, keleties beütés, szándékos intonáció-vegyítés, parodisztikus íz	Szöveg és zenealapú mémek, különféle stílusok vegyítése	<i>Ain't nobody got time for that</i> (dallamos nyilatkozatból készült mix)
Tuileriák kertje	Kertben játszó gyermekek kedvesen mozgalmass jelenete	Gyerekszájra vagy karakterre építő vagy örömet kifejező mémek	<i>Lazy College Senior</i> (lusta egyetemista); <i>Success Kid</i> (tengerparton játszó gyerek ökölbe szorított kézzel); <i>Ridiculously Photogenic Guy</i> (futóverseny közben készült vigyorgó kép egy fotogén srácról)
Bydlo	A nehézkesen haladó ökrösszekér küzdelmes útja, a porfelleg lassan szertefoszlik.	Filozofikus mélységű gondolatok, okos tanácsot adó állat (<i>advice animal</i>) típus	<i>Philosoraptor</i> (filozofikus dinoszaurusz) <i>Actual advice mallard</i> (tanácsot adó vadkacsa)
Kiscsibék tánca a tojáshejban	A rajzot Szerov Trylby című balettje ihlette.	Sajátos táncmozdulatokat megjelenítő mémek	<i>Gangnam style</i> <i>Harlem shake</i>

<p>Samuel Goldenberg és Schmuyle</p>	<p>A befolyásos gazdag és a szegény koldus zsidó veszekszik</p>	<p>Társadalmi szakadékokra vagy problémákra irányuló mémek</p>	<p><i>Skeptical Third World Child</i> (a 3. világ problémáinak bemutatása a fejlett világgal való összevetés alapján); <i>First World Problem</i> (a fejlett világ mondvasinált problémái)</p>
<p>A limoges-i piac</p>	<p>A veszekedő kofák sebesen pergő nyelvezése és indulatos gesztusai</p>	<p>Vásári szócsaták, beszélgetések és káromkodások, hangulatképek</p>	<p><i>Gordon Ramsay megmondja Bitch please; Lazy College Senior</i></p>
<p>Katakombák</p>	<p>A katakombák kísérteties látomása, lámpással a sírok között</p>	<p>Eltemetett eseményeknek felszínre hozása, leleplező mémek</p>	<p><i>Bad Luck Brian</i> (viccesen sikerült tablókép) <i>Vak komondor</i> (politikusai mesevilág); TEK melléfogások</p>
<p>Halottakkal a halottak nyelvén</p>	<p>A megszólított koponyák belsejében fénygyulladás, félelmetes látomások</p>	<p>Kapocs a természetfeletti világhoz, hősköz vagy két világ közti közvetítőkhöz kapcsolódó mémek</p>	<p>Chuck Norris (a legyőzhetetlen); <i>Tibi atya</i> (az alkoholista pap)</p>
<p>Baba-Jaga kunyhója</p>	<p>Az orosz népmesék vasorrú bábájának kacsalábon forgó háza</p>	<p>Modern varázslók és bolondok (focisták, énekesek) színpadi játékára vagy alakítására építő mémek</p>	<p><i>Balotelli gólöröme;</i> <i>Beyoncé a superbowl-on</i></p>
<p>A kijevei nagykapu</p>	<p>Diadalmas orosz népi hangú finálé, kapu a saját kultúrához</p>	<p>A saját kultúrát megismertető és népszerűsítő mémek</p>	<p><i>hungaromém</i> (bajusz és tájszólás)</p>

A karnevál dekomponált és újrakomponált képei

Mit tett Muszorgszkij? Victor Hartmann festményeit összekapcsolta a zene nyelvén. Úgy is megközelíthetjük a kérdést, hogy megállította a karnevált annak tetőfokán és részekre szedte, dekomponálta, hogy aztán a maga ritmusának megfelelően újra rendezze. Megállította a pillanatot, mozdulatlanra fagyasztotta a szereplők mozgását, hogy külön képkerettel felruházva mutassa be a látogatók előtt.

Ha belépünk egy kiállításra, akkor saját tempónkban, belső világunkban elmerülve járjuk végig a kiállított képeket a galéria által tematizált útvonalat követve. Muszorgszkij a halláson keresztül fogja a látogatók kezét, vezeti őket az általa meghatározott sorrendben. A kutatási feladat résztvevői saját tematikát alakítottak ki, kiragadva a mémeket a mindennapok online kavalkádjából. Míg a képek külön-külön a személyes érzelmek sávján érik el a látogatók lelkét, addig a képek egyetlen hatalmas kollázssá integrálva már a közösség nyelvén szólnak. Ha megállítjuk a karneváli kavalkádot, a vidámság mögött mindig láthatók az egyéni sorsok és tragédiák.

Az alábbiakban a kép-mémek leírása következik a kutatás alanyainak egy-egy jellegzetes megállapításával kísérve (apró betű).

Séta: One does not simply walk...

Muszorgszkij művét nem az első képpel, hanem a sétával kezdi, ami egyrészt kifejezi a látogató hangulatát, másrészt összeköti a képeket egymással, mintegy képet kapva az egyén által átélt hangulatról. Semmilyen kiállítás sem értelmezhető önmagában, annak átélése a látogató tapasztalatainak, személyiségének, érzéseinek és gondolatainak szövevényes függvénye. Amikor a kutatás résztvevőit arra kértük, hogy gyűjtsenek össze mémeket, felszólítottuk őket egy olyan sétára, amelynek során saját személyes szűrőiken keresztül kerestek olyanokat, amelyeket valamilyen szempontból fontosnak gondoltak. A bemutatott mémek ezért nem mások, mint egy karneváli kavalkádból kiragadott pillanatképek. A dinamikus mozgást megállítva a karnevál pillanatképekre esik szét, amelyek lehet, hogy egymással párhuzamosan történnek, de az is lehet, hogy egymás utáni sorrendben. Mit látunk akkor, ha megállítjuk a karnevált, mi magunk pedig sétálunk a mozdulatlanra fagyott szereplők és jelenettöredékek között? Muszorgszkij a képeket összekötő sétában saját magát rajzolja meg, mint ahogy a mémek interpretálói saját magukat vetítik bele a mémekbe. A séta belső út is egyben, ami soha nem egyszerű (One does not simply walk...).

„A mém a kedvenc filmjeim egyikéből van, sokszor kerülök olyan szituációba, amihez teljesen passzol ez a mondat, a hozzá tartozó képpel. Ha valami nem jön össze elsőre, vagy akár sokadikára, akkor teljesen használható a mondat, kiegészítve az adott szituációval.” (v76, nő, One does not simply walk...)

Gnóm: Grumpy cat

Muszorgszkij első képe a gnóm, akit egy állandóan visszatérő, groteszk zenei motívum formájában jelenít meg. A groteszk elemek ábrázolása a népi nevetéskultúra központi összetevője. Bahtyin (2002: 50) szerint a népi nevetéskultúrából táplálkozó középkori groteszk a szörnyűséget *vidám mumusok* formájában ábrázolja, akik többnyire maszkot viselnek. A maszk azért lényeges elem, mert benne a groteszk legmélyebb lényege bukkan a felszínre. A vidám mumus tökéletes újraéledését láthatjuk a mindig ugyanazt a maszkot magára öltő Grumpy cat alakjában, amelynek jellegzetes kifejezőmódja egy ritka betegség miatt alakult ki.

„A grumpy cat minden alkalommal tartogat egy szúrós nézést az ember számára. Egyesek szerint kilencedik életévében sátánná fog konvertálódni. Kedvenc szava egyértelműen a „nem!”

és az „utálom”, igenlő, pozitív hozzászólást nem nagyon hallani tőle. A mindennapok keserűségét remekül le lehet vezetni e kedves macska gondolatainak olvasásával.” (v18, nő, Grumpy cat)

A maszkok könnyű megjegyezhetőségük miatt gyakran válnak az adott mém névjegyévé (lásd pl. Trollface, Not bad, Bitch please).

Ódon kastély (trubadúr): Ain't nobody got time for that

Ha szétnézünk a karnevál szereplői a között, akkor a dalköltő, a trubadúr az, aki a gnóm mellett a show-t szolgáltatja. Muszorgszkij trubadúrja parodisztikus ízt visz a talán túlságosan is harmonikus táj leírásába, miközben a különféle zenei stílusok keverednek. Az „*Ain't nobody got time for that*” mém keletkezését éppen a házából kimenekült hölgy sajátos, ízes hanghordozása és különleges mondatszerkesztése váltotta ki.

„A mém alapját adó interjúból csináltak egy remixet is, ami ha lehet még népszerűbbé tette a mémet. Szerintem az egész mém humorforrása a nő hanglejtéséből és gesztikulációjából ered.” (v27, nő, Ain't nobody got time for that)

Tuileriák kertje: Lazy College Senior

A Tuileriák kertjét Muszorgszkij gyerekzsivajtól hangosnak festi le, egy kedvesen mozgalmas képet jelenítve meg. A gyermek a karnevál egyik rendkívül fontos jelképe, mivel az örökké elhaló és újjászülető élet univerzális szimbóluma. A karnevál lényege, hogy megszűnnek a hierarchiák, kiegyenlítődnek a társadalmi és életkori különbségek (Bahtyin 2002: 269). Goethe kiválóan értette a karneválok képi nyelvét: „Csak ki kell nézнем az ablakon, és az utcát takarító *seprűben* és a futkározó *gyermekekben* állandóan ott láthatom magam előtt *az örökké elhasználódó és mindegyre megújuló világ jelképeit.*” (idézi Eckermann 1973)

Ebbe a kategóriába tartoznak azok a mémek, amelyek a felnőttesen viselkedő gyermekeket (pl. Success Kid) vagy a gyermekesen viselkedő felnőtteket, esetleg a gyermeki és a felnőtt világ között (átmenetileg) megrekedő egyetemistákat ábrázolja (pl. Lazy Collage Senior). A pillanatnyi örömrészlet gondtalanságra, az élet élvezetére, valamint a felelősségérzet teljes hiányára utal.

„Miről is szól az egyetem? A felnőtté válás utolsó lépcsőfoka, még nem kell felelősséget vállalni, de már nincsenek kötöttségek. Szabadság, buli, pörgés, időnként egy vizsgaidőszak, útkeresés, 'tényleg ezzel akarok foglalkozni?' és 'majd csak lesz valahogy, addig legalább élvezzük!'” Általánosan megfogalmazott kritika az egyetemistákkal szemben, hogy egész nap lábat lógatnak, nem tanulnak rendesen, csak buliznak, költik a pénzt, pazarolják a drága időt. Erre épít a Lazy College Senior mém is” (v23, nő, Lazy College Senior)

Bydlo: Philisoraptor

A Bydlo tételben Muszorgszkij egy nehezen dőcögő ökrösszekér küzdelmes haladását jeleníti meg, mely lassan távolodik és egy idő után az út porába vész. Nehezen érlelődő filozofikus gondolatok szimbolikája ez, amikor a súlyosabbnál súlyosabb gondolatokat az egyén magával cipeli, aztán hirtelen eloszlik a porfelhő és látja a megoldást.

Bahtyin (2002: 17) szerint az ünnepek elképzelhetetlenek filozofikus, mély gondolatok nélkül, mivel a szellemi-ideológiai szférával történő összekapcsolódás emel egy egyszerű eseményt ünneppé. A karneválokhoz hasonlóan a mémeknél is jellemző, hogy a filozofikus szemlélet ironikus gellert kap, mint ahogyan a Philisoraptor vagy más, bölcsesket mondó állat (pl. kacs, pingvin) esetében is látható.

„A T-Rex Nietzschét és Schopenhauert megszegyenítő filozófiai magasságokba emelkedik minden kérdésseltevéssel.” (v18, nő, raptor)

Kiscsibék tánca a tojáshéjban: Gangnam Style és Harlem Shake

A kiscsibék vicces és könnyed mozdulatait Muszorgszkij egy egyszerű, újra és újra visszatérő, könnyen megjegyezhető dallamsorral jelenítette meg. A zene és a könnyen utánozható, ám valamilyen szempontból különleges mozdulatsorból álló táncok a karneválok lételeméi. Míg a Gangnam Style egyetlen előadó mozdulatainak sematikus másolása, addig a Harlem shake-nél a tömeges (gyakran maszkban történő) megőrülés tanúi lehetünk, ahol az egyének kivetkőznek önmagukból. A Harlem shake-ben egyvalaki kiválik a megszokottból, amit aztán mémelnek a többiek és egy nagyobb, csoportos jelenetet alkotnak, és ezt aztán tovább mémeli az internet.

„Mondjon bárki bármit, szerintem nincs olyan ember, aki ne próbálta volna meg életében legalább egyszer eljáráni a táncot. Láthatjuk, hogy nemcsak az egész világot hódította meg Psy, de még Gandalfot is lekényszerítette fehér lováról, öltönybe öltöztette és mosollyal az arcán járatta el vele a világhírű lépéssorozatot”. (v74, Gangnam Style)

Samuel Goldenberg és Schmuyle: First World Problem

Muszorgszkij a gazdag és szegény zsidó vitájában jól érzékelteti a két társadalmi osztály közötti különbségeket, és végül az utolsó szó a gazdagé. Ezzel a vitával párhuzamba állíthatók a fejlett és a fejletlen világ ellentmondásaival foglalkozó mémek. Samul Goldenberg és Schmuyle szóváltásához hasonlóan a nyugati világ mémgyára definiálja, hogy mi legyen az a társadalmi probléma, amely egyáltalán szót érdemel és amelynek fényében a fejlett világ klasszikus gondjai jelentéktelennek tűnnek. Bahtyin szerint (2002: 19) a karneváli nyelv jellegzetessége a megfordítás, a „fonákjáról látás” logikája, amikor fentre kerülhet minden, ami lent volt, és lentre, ami előtte fenn.

„Azért kedvelem ezt a mémet, mert felhívja a figyelmet arra, hogy milyen kifordított világban élünk – és nem pusztán azért nevetek fel hangosan, mert tényleg hisztérikus rohamot kapok, amint megszűnik a wi-fi elérés a gépemen. Mindenképp ajánlom a szarkasztikus és ironikus humor kedvelőinek és azoknak, akik önmagukat is kritikával tudják tekinteni.” (v17, nő, first world problem)

A limoges-i piac: Gordon Ramsay megmondja

A limoges-i piacot a kofák szüntelen veszekedése és erőteljes gesztusai teszik plasztikussá. A jelenet rendkívül lármás, odamondogatásokban, szidalmakban és káromkodásokban is gazdag, amit Muszorgszkij csattogó stacattok formájában jelenített meg. A káromkodást (pl. Bitch, please) tartalmazó mémek szándékosan sértik meg a beszédnormákat. Bahtyin (2002: 205) így ír a karneválok szabadszájúságáról: „A tilalmak és megbélyegzések csak megerősítették a káromkodások nem hivatalos jellegét, és fokozták azt az érzést, hogy használatuk a beszédnormák áthágása; ez viszont természetesen felerősítette a káromkodásokkal tarkított sajátos nyelvi színezetét, még hangsúlyosabbá tette familiáris, szabadszájú jellegét. A káromkodás ennek következtében a hivatalos világnézet elvetéseként, a hivatalosság elleni verbális tiltakozásként hatott. A tiltott gyümölcs mindig édesebb.”

„Most mindenki készítse ki az útlevelét, mert elindulunk a Pokol bugyraiba, ahol Gordon Ramsay fog gondoskodni a kellően megalázó fogadtatásról. Gyengébb idegzetűek vegyenek be nyugtatót, ugyanis a nyugalom megzavarására alkalmas képi elemeket tartalmaz következő állomásunk. A hangulatot nem csak a forróság fogja fokozni, illetve nem árt bekészíteni némi szendvicset, hisz Ramsay Úr köztudott elfoglaltsága, hogy az elkészített ételek 20%-át juttatja ki a vendégekhez, a többi 80% a szemetesben landol. Nem csak az ételei, hanem a szókinése is fűszeres a Pokol séfjének, mert mint mondja: 'A tegnapi hal olyan nyers volt, hogy miután elmenekült a vendég tányérjáról, ma már képeslapot küldött Hawaii-ról!'” (v43, nő, Gordon Ramsey)

Katakombák: Bad Luck Brian

Victor Hartman a katakombákkal a régi múlt emlékeit szerette volna feleleveníteni, felszínre hozni. Az elásott dolgok felszínre hozása, a lenti dolgok felemelése szintén karneváli mozzanat.

Vannak ugyanakkor olyan pillanatok, amelyekre nem szívesen emlékszünk és szeretnénk mélyen elásni azokat. Ez azonban nem mindig lehetséges, sőt az internet még „segít is abban”, hogy a régen elfeledett pillanatok a felszínre lehessen hozni, mint a Bad Luck Brian esetében.

„Mindenki életében vannak kínos és szerencsétlen pillanatok, hát ki ne fogná szegény, szerencsétlen Brianra a vicces történeteket.” (v31, férfi, Bad Luck Brian)

Halottakkal a halottak nyelvén: Chuck Norris a legyőzhetetlen

Muszorgszkij ebben a tételben ellátogat a halott Hartman alkotó szelleméhez. Bahtyin szerint (2002) a kozmikus és más erők által kiváltott félelem legyőzésében a karnevál óriási szerepet játszik, mivel segíti a nyomásnak kitett ember ellazulását. A halott világból jövő ördög halhatatlan ugyan, de nem mindig rossz szándékú. „A középkori misztériumjátékok ördögcsúfoló közjátékaiban, a vidám síron túli látomásokban, az ördög mindig a hivatalostól elütő életfelfogás, a fonákjára fordított szentség vidám, ambivalens szószólója, az anyagi-testi 'lent' képviselője. Nem kelt félelmet, nem hat idegennek. Néha az ördög és a pokol sem több 'mulatságos mumusnál'.” (Bahtyin 2002: 51)

A mémek világában ezt a halhatatlan és legyőzhetetlen, de egyben mulatságos mumust Chuck Norris testesíti meg.

„Aki nem ismeri Chuck Norrist, azt a pörgő-forgó rúgással kitörlöm a tér-idő kontinuumból. Chuck, gyerekkorunk hőse, aki filmjeiben mindig szembeállt a gonosszal és le is győzte.. Noha mi mindannyian Supermant piszámát hordtunk gyerekként, Superman Chuck Norrisos piszámában aludt. A színész nem csak filmjeivel, hanem világraszóló tetteivel vált híresség. Chuck Norris például elszámolt végtelenig. Kétszer is. Chuck Norrisnak egyébként két sebesség fokozata van: séta és gyilkolás. A hullákhöz már hozzászólt, elvégre Chuck Norris pörgő-forgó rúgása bevett kivégzési módszer 16 államban. Van esetleg kérdés? Hogy hány fekvőtámaszt tud megcsinálni Chuck Norris? Hát az összeset.” (v88, férfi, Chuck Norris)

Baba-Jaga kunyhója: Balotelli és Beyoncé

Baba-joga tradicionális orosz népmesei elem, a kacsalábon forgó kunyhóban élő boszorkány. Bahtyin (2002: 86) szerint a bolondünnepek célja a különféle vallási szertartások groteszk lefokozása, vagyis az anyagi-testi sík előtérbe kerül, és ez gyakran jár együtt obszcén mozdulatokkal vagy vetkőzésekkel. A posztmodern kori bolondok (akik varázslók is egyben) már nem templomokban és oltároknál vetkőznek, hanem a sportszentélyekben vetkőznek ki saját magukból és ruháikból. Sajtóságos beállást fölvevé mémmé alakulnak át (pl. Balotelli vagy Beyoncé).

„A 2012-es labdarúgó Európa-bajnokság sok szempontból emlékezetes volt, de ha egy igazán nagy durranást kellene kiemelni a tornáról, akkor egészen biztosan Mario Balotelli lenne az. A kissé flúgos olasz játékosra biztosan mindenki emlékszik, tipikus mezlevételes gólöröms pózolására legalábbis egészen biztosan, bár a fiúk és a lányok valószínűleg más okból.” (v81, nő, Balotelli)

„A Balotelli mém mennyire király már. Az az ember alpból nem százas, de már a meccsen, amikor csinálta ezt a befeszítést, lehetett látni, hogy ebből másnapra már internetes visszhang lesz.” (v9, férfi, Balotelli)

A kijevi nagykapu: Hungaromémek és más népi motívumok

A kijevi nagykapu egyrészt zárás (a mű befejezése), másrészt pedig nyitás valamilyen új kultúrára. „A nép mint egységes test a karneváli utcán mindenekelőtt *időbeli egységnek* érzékeli a maga egységét, azt érzi, hogy *megszakítás nélkül létezik* ebben az egységben, hogy a történelemben viszonylagosan halhatatlan.” (Bahtyin 2002: 274)

A Hungaromémek valamilyen külföldi kultúrából átvett elemet próbálnak meg felruházni a magyar kultúra elemeivel, ahol fontos elem a bajusz és a más kultúra által egyszerűen nem érthető tájszólás.

„A Hungaro-mém kicsit bajszos, kicsit tájszólásos, de a miénk. Régóta tudjuk, hogy kicsiny hazánk adta a világ legtöbb Nobel-díjasát, nálunk vannak a legszebb nők és az egyetlen férfiember számára elfogadható konyha, valamint a ’magyar tenger’ is megszegyeníti az összes pocsolyaszintű óceánt. Egy bajusznyi Photoshoppal minden út kicsiny hazánkba vezet és minden és mindenki átkonvertálható e barátságos csárdás-gulyás-babgulyás szellemiségbe.” (v18, nő, Hun-garomém)

„A bajusz mint mém könnyen adaptálható más mémekre, így közelebb hozza a magyarság életérzéséhez az eseményeket, híreket megörökítő karaktereket, összehozza az online magyar közösséget.” (Hungaro mém)

A kiállítás zárása és kitekintés

Vakuk, villanások, kiállítás megnyitó. A pillanat töredékei alatt suhannak át agyunkon az elénk tárt képek. Tömeg, kavalkád, karnevál, végtelennek tűnő színes impulzusok. Muszorgszkij, Viktor Hartman, valamint természetesen a kutatás résztvevőinek segítségével megállítottuk egy pillanatra a mémek karneválját, elemeire szedtük, körbe sétáltuk, hogy aztán újra felerősödjön vagy teljesen elcsendesüljön az információk áradatában. Dekonstruáltuk a karnevál elemeit és sétát tettünk közöttük (groteszk elemek, tánc, népi motívumok, felszín alatti társadalmi különbségek és problémák, familiáris nyelvezet, bolond).

Az internetes mémek műfajának életben maradása alapvetően attól függ, hogy képes lesz-e megőrizni népi gyökereit vagy a karneválokhoz hasonlóan felülről kontrollálják és hagyják kiüresedni. „A nyugati kultúra alapvető rituális rendjét érte támadás, a böjt, az erőszak, az ivászat, a felvonulások, a vásárok, a búcsú, a verekedős látványosságok, a kihívó hangoskodások hatósági felügyelet alá kerültek. Az 1860-as évekre a karnevált megszüntették; betiltották vagy átalakították, a civil parádék, a kirakodóvásárok vagy a látványosság puszta kellékeivé tették.” (Jervis 1999: 23) Vagyis a karnevál nem karnevál többé, kiüresedik és olcsó látványossággá válik.

Ugyanez a veszély fenyeget akkor is, ha a vállalatok ráteszik kezüket a mémgyártásra. A vállalatok a közszereplőkhöz hasonlóan ugyanis inkább alanyai, mint generátorai a mémeknek, mivel maguk is valamilyen típusú hatalom megtestesítői. A mémek éppen a hatalmakkal szemben lázadnak, mítoszokat döntenek le, visszájára fordítják a klasszikus alá/főlérendelt helyzeteket. Alulról szerveződve kihúzzák a szőnyeget a magasan állók lába alól. A mémek kiüresedésének legjobb útja, ha átkerülnek a vállalati kommunikációba. Az integrált marketingkommunikáció melléktermékévé silányulnak, olcsó látványossággá válnak, ami teljesen elnyomja eredeti funkciójukat és ezáltal hitelességüket. Hiába bújik a vállalat (és a hatalom) a mémek mögé, stílusában akkor is felismerhető. Terry Pratchett, angol fantasy és science fiction író (1948–2015) gondolatával élve (és picit Muszorgszkij zongoraciklusára is utalva): „A királyság kicsit olyasmi, mint egy nagy versenyzongora; le lehet ugyan borítani egy ponyvával, de az alakjából akkor is mindenki azonnal felismeri.”

A veszélyekkel szemben az internetes mémek rendkívül erősek abban, hogy spontán módon állandóan újratermelődjenek és mindig újabb és újabb galériába szerveződve megőrizték eredeti karneváli sajátosságait.

Irodalom

- Bahtyin, Mihail (2002) *François Rabelais művészete, a középkor és a reneszánsz népi kultúrája*. Budapest, Osiris.
- Csordás Tamás (2015) A fogyasztói részvétel mint marketingkommunikációs eszköz a digitális médiában. Ph.D. értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem.
<http://dx.doi.org/10.14267/phd.2016004>
- Creswell, John W. (2007) *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. 2nd ed. Thousand Oaks, Sage.
- Dawkins, Richard (1986) *Az önző gén*. Budapest, Gondolat.
- Dawkins, Richard (2013) Just for Hits. <http://www.youtube.com/watch?v=GFn-ixX9edg>
- Doherty, Claire (2012) Új intézményesség és a szituatív kiállítás. In: Kékesi Zoltan, Lázár Eszter, Varga Tünde, Szoboszlai János (2012szerk) *A gyakorlattól a diszkurzusig: Kortárs művészetelméleti szöveggyűjtemény*. Budapest, Magyar Képzőművészeti Egyetem. 306–314.
- Eckermann, Johann Peter (1973) *Beszélgetések Goethével*. Budapest, Magyar Helikon.
- Gombrich, Ernst (1994) A múzeum múltja, jelene és jövője. *Café Babel*, 14 (Gyűjtés) 33–50.
- Horváth Dóra, Mitev Ariel, Bauer András, Csordás Tamás, Gáti Mirkó, Markos-Kujbus Éva (2014) Az alma megosztása és feldolgozása: Kép, szöveg és mém az új generáció változó információ fogyasztásában. In: Lehota József, Berács József, Rekettye Gábor (2014 szerk.) *Tomcsányi Pál akadémikus 90 éves: Az életminőség anyagi és szellemi igényeinek kielégítése fogyasztási marketing szemlélettel*. Felolvasó ülés és tanulmánykötet. Budapest, MTA Agrár-közgazdasági Bizottság Agrármarketing Albizottság. 93–109.
- Hebdige, Dick (1988) *Hiding in the Light: On Images and Things*. London, Routledge.
<http://dx.doi.org/10.4324/9780203358863>
- Hofstadter, Douglas R. (1983) Metamagical themas: virus-like sentences and self-replicating structures. *Scientific American*, 248, 14–22.
<http://dx.doi.org/10.1038/scientificamerican0283-14>
<http://dx.doi.org/10.1038/scientificamerican0583-16>
- Horváth Dóra, Mitev Ariel, Veszelszki Ágnes (2013) Egy kiállítás mémei: a mémek megosztásának és interpretálásának fogyasztói élményvilága. In: Király Éva (2013 szerk.) *Kiterjesztett marketing: Magyar Marketing Szövetség Marketing Oktatók Klubjának XIX. Országos Konferenciája*. Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest. 140–164.
- Jenkins, Henry (2009) *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century*. Cambridge, The MIT Press.
- Jervis, John (1999) *Transgressing the Modern*. London, Blackwell.
- Kiss Lajos András (2012) Hibridek kora. *Liget*, 11, 27–37.
- Metz, Christian (2012) Élvezeteli olvasatok. Adalékok az irodalmi kiállítás szemiológiájához és narratológiájához. In: Palkó Gábor (2012 szerk.) *Múzeumelmélet. A képzeletbeli múzeumtól a hálózati múzeumig*. Budapest, Ráció. 255–272.
- Novák Anikó (2013) Játékos Weöres olvasatok. *Létünk*, 3. 37–43.
- Novák Anikó (2014) A kollekción poétikája: Gyűjtés és muzealizálás Tolnai Ottó műveiben. Doktori értekezés. Szeged, Szegedi Tudományegyetem, Irodalomtudományi Doktori Iskola.